

Atlas der topographischen Anatomie des Menschen für Studierende und Aerzte, von Dr. KARL VON BARDELEBEN, Prof. Ord. Hon. und Prosector, und Dr. HEINRICH HAECKEL, Privatdocent der Chirurgie an der Universität Jena. 128 grösstenteils mehrfarbige Holzschnitte und 1 lithographische Doppeltafel mit erläuterndem Text. Jena, Verlag von GUSTAV FISCHER, 1894.

De medewerking van den Chirurg, meer dan de titel, geeft aanleiding om te verwachten, dat deze Atlas in staat zal zijn, om te voldoen aan de zoo dikwijls voorkomende behoefte tot oprissing der anatomische kennis, speciaal met het oog op de heelkundige praktijk. Dit is werkelijk in vele opzichten het geval. De afbeeldingen zijn gelukkig gekozen; een groot aantal is naar doorsneden en naar venstersneden genomen. De tekening en de reproductie zijn duidelijk, de *namen* der belangrijkste deelen op niet-storende wijze aangebracht. De duidelijkheid geeft zelfs op vele plaatsen den indruk van het schematische — waarschijnlijk is het mes van den anatoom hieraan meer schuld dan de stift van den teekenaar. Blijkbaar heeft de laatste zich trouw van zijn taak gekwet. De platen naar doorsneden van bevroren deelen zijn minder scherp van teekening, dan die welke naar versche praeparaten vervaardigd zijn.

Meermalen treft men abnormale anatomische verhoudingen, waarop dan trouwens in den tekst gewezen wordt. Het ware stellig wenschelijker de gewone toestanden als voorbeeld te kiezen en de variëteiten daarnaast te vermelden.

Ongaarne missen wij de reproductie der voornaamste peesbladen en hun zoo gewichtige verhouding tot vele organen.

Een groot voordeel van dezen atlas is het ongetwijfeld, dat de tekst overal wordt aangetroffen *tegenover* de plaat, zoodat het lastige omslaan der bladen onnoodig is. Overigens kan deze tekst mij minder bevreemden dan de platen. Hij heeft te veel een systematisch beschrijvend karakter; te weinig topographisch, laat staan chirurgisch. Ik zou de auteurs in dit opzicht vooral willen verwijzen naar het meesterlijke voorbeeld van TILLAUX. Voor een modern chirurg zijn op dit gebied nieuwe lauweren niet uitgesloten.

Een sterker ingrijpen van den chirurg in zijn deel van den arbeid zal waarschijnlijk in volgende uitgaven ook aanleiding worden tot de toevoeging van eenige platen aan de reeds bestaande.

De beknopte omvang en de zeer matige prijs van het werk (15 Mark) zullen er stellig mede toe bijdragen, om het in veler handen te brengen.

Leiden, October 1894.

VAN ITERSOM.